

Achter Israël staan is niet de ogen sluiten

# Tot heil van de Palestijnen?

'In 1948 hebben de Joden in het westelijk deel de staat Israël opgericht. De dag erna openden de Arabische buurlanden inclusief Jordanië de aanval op Israël, waardoor het vluchtelingenprobleem is ontstaan', schreef Kees Kant in *CW* van 25 juni. Zo keek Johan Snoek er vroeger ook tegenaan. En dat Israël ooit zeventhonderduizend Palestijnse mannen, vrouwen en kinderen zou deporteren had hij ook niet willen geloven. Maar tijdens zijn predikantschap in Israël is Snoek wel anders gaan denken.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben we gezien hoe de joden ten dode toe werden vervolgd. Slechts betrekkelijk weinigen waagden het een Joodse onderduiker in huis te nemen. De vreugde over de stichting van een Joodse staat was immens. Voor velen van mijn generatie - ik ben van 1920 - heeft die vreugde iets te maken met schuldgevoel: 'Ik heb niets (of: niet genoeg) gedaan tijdens de Tweede Wereldoorlog. Maar nu hebben ze hun eigen plek en ik sta achter Israël'.

In 1949 begon mijn theologische studie aan de Vrije Universiteit. In de loop der jaren groeide het inzicht dat het Joodse volk nog altijd 'de stam van de profeten, het volk van het verbond' is (*Liedboek*, no. 3). Nog steeds geloof ik dat.

We waren nauwelijks drie jaar in de eerste gemeente of deputaten Kerk en Israël van de Gereformeerde Kerken in Nederland be riepen me als predikant te Tiberias, Israël. In samenwerking met de Hervormde Raad voor Kerken Israël zou ik 'uitgeleend' worden aan de Schotse kerk aldaar. Mijn vrouw en ik voelden ons vereerd, al bibberden we. Ik nam het beroep aan en we gingen naar Israël. Dat was in 1958.

## Gruweldaden

In Tiberias woonden geen Palestijnen; ze waren verdwenen in 1948. Bijna al onze vrienden waren Joods. Vooral met bewoners van kibboetsiem voelde ik me op mijn gemak. We zagen de dingen als het ware door hun ogen.

Zo wist ik wel dat het dicht bij Jeruzalem gelegen Arabische dorp Deir Yassin al enkele weken vóór de stichting van Israël was uitgemeurd door een Joodse militie. Een Schotse medewerkster die in 1948 in Jaffa woonde, dat toen nog een volledig Palestijnse bevolking had, vertelde ons: "Kort na dat bloedbad reden joodse soldaten in jeeps met luidsprekers door Jaffa; ze schreeuwden: 'Deir Yassin, Deir Yassin'. Toen zijn de

bewoners op de vlucht geslagen". Dat waren er vijftigduizend. Maar, zo overwoog ik, de massamoord in Deir Yassin was dan toch maar openlijk door de regering bij monde van eerste minister David Ben Goerion veroordeeld en kon dus Israël als zodanig niet worden aangerekend.

Een andere stem was die van de Grieks-katholieke priester Elias Chacour. Hij vertelde me hoe hij als kind - ná de oorlogshandelingen, toen alles weer rustig was - met zijn familie en alle bewoners van Ikrit en Biram, twee dorpjes in Galilea, verdreven was. Wel gaf de commandant de schriftelijke belofte af dat men spoedig zou mogen terugkeren. Die belofte werd nimmer gehonoreerd; het leger verwoestte de twee dorpen.

In die tijd werd ik regelmatig uitgenodigd om in een kibboets een lezing te houden. Zo kwam ik ook op een avond te spreken in de kibboets gesticht op de puinhopen en grond van Biram. Er werden vele vragen gesteld; niemand vroeg mijn mening over de verdreven Palestijnen, en ikzelf ben er ook niet over begonnen.

## Vluchtelingenkamp

In 1970 gingen we naar Genève waar ik, als secretaris van het comité voor de Kerk en het Joodse volk, stafid werd bij de Wereldraad van Kerken. In die functie nam ik (september 1973) deel aan een ontmoeting te Beiroet tussen theologen uit het Westen en het Midden-Oosten. De discussies werden gehouden in een open sfeer, zij het soms op scherpe toon.

We hebben toen ook een bezoek gebracht aan een Palestijns kamp en gesproken met een paar gezinnen. Hun toestand was erbarmelijk. Ieder van ons was onder de indruk van de misère. Later heb ik, tijdens bezoeken aan Israël, diverse kampen in het sinds juni 1967 door Israël bezette gebied bezocht. Ze zijn er nog steeds, daterend van 1948!

Het is schokkend dat mensen jaar in jaar uit in deze ellende leven zonder enig uitzicht op ver-

andering ten goede. Natuurlijk is die situatie een voedingsbodem voor daden van wanhoop, die ik overigens op geen enkele manier zal vergoelijken.

## Openbaring

Jaren later was het proefschrift van de Israëlische historicus B. Morris (*The Birth of the Palestinian refugee problem, 1947-1949*, Cambridge, 1987) voor velen, ook voor mij, een openbaring. Het boek bevat een kaart met alle Palestijnse steden en dorpen die verdwenen zijn: 369 plaatsen! Een andere kaart geeft de namen van 189 joodse nederzettingen die gevestigd werden op de plaats van de verwoeste dorpen.

De Israëlische regering heeft, aldus Morris, nooit het formele besluit genomen Palestijnen te verdrijven. Ben Goerion weigerde daartoe een bevel op papier te zetten. Wel zei hij al in 1938 binnenskamers: "Ik steun gedwongen verplaatsing. Ik zie dat niet als iets immoreels". Hij vond dat die "verplaatsing" door mandaats mogenheid Engeland uitgevoerd zou moeten worden, niet door Joden.

te) beschrijving door Morris van de gebeurtenissen in Lydda.

'Na enkele luchtaanvallen vluchtte een deel der bevolking. Men seinde naar de bevelvoering: 'Het is van belang dóór te gaan met bombarderen. De vlucht van vrouwen, bejaarden en kinderen dient vergemakkelijkt te worden'. Later kwam het bericht: 'Onze luchtaanvallen en het artillerievuur hebben paniek en vlucht onder de bevolking veroorzaakt alsmede bereidheid tot overgave. Doorgaan met bombarderen, ook met brandbommen.' Er vielen 250 doden en vele gewonden.'

'De legerstaf overwoog om alle inwoners te deporteren maar men kwam niet tot een beslissing. Toen gingen Ben Goerion, Allon en Rabin naar buiten. Allon vroeg: 'Wat moeten we met de Arabieren doen?' Ben Goerion maakte een gedeceerd gebaar met zijn hand en zei: 'Verjaag hen'. Aldus geschiedde. Morris geeft dan een levendige beschrijving, opgetekend uit de mond van ooggetuigen, van de martelgang van de duizenden in de schroeiende zon, op de lange weg van Lydda naar het Arabische Ramalla. Velen, vooral kinderen,

die hun woonplaats verlaten zullen bestraft en hun huizen verwoest worden." De Israëlische geheime dienst meldde: 'De belangrijkste factor bij de uittocht (...) waren de aanvallen van onze strijdkrachten'. Morris voegt eraan toe: 'Iedere uittocht vond plaats tijdens of direct na een aanval van ons leger'.

Terugkeer van de vluchtelingen - toch een universeel erkend mensenrecht - werd verhinderd. Zomer 1948 werd de oogst van hun velden binnengehaald door leden van een kibboets, of verbrand. Vervolgens werden die velden bij kibboetsiem gevoegd of er werden nieuwe kibboetsiem opgebouwd. Het leger kreeg opdracht te schieten op vluchtelingen die een poging waagden hun oogst binnen te halen, of terug te keren.

Najaar 1948 werd een volkstelling gehouden in Israël en het veroverde gebied; iedere Palestijn die toen 'afwezig' was werd niet geregistreerd, kreeg geen identiteitskaart en kon definitief niet meer terug. Vele resoluties van de VN riepen Israël op tot uitvoering van het recht op terugkeer. Israël heeft ze alle naast zich neer gelegd.

Met collega Kant ben ik het eens: Israël is er tot heil van Palestijnen Arabier. De joden zijn immers de nakomelingen van Abraham tot wie gezegd werd: "Gij zult tot een zegen zijn". Is dat een belofte of een opdracht? Persoonlijk denk ik: allebei!

Ik vraag me af of ds Kant ooit een Palestijn ontmoet heeft, om naar hem te luisteren en zodoende zijn hoop en wanhoop te kunnen peilen. Op de kerkdag heeft hij in ieder geval Uri Avneri kunnen horen, een Israëli die oog en hart heeft voor de ellendige en de 'vreemdeling'. Mijns inziens staat Avneri daarmee in de lijn van de profeten van Israël, en komt de leiding van de Kerkdag waardering toe voor de beslissing om Avneri uit te nodigen.

Johan M. Snoek

Het is schokkend dat mensen jaar in jaar uit in deze ellende leven zonder enig uitzicht op verandering ten goede

Het is schokkend dat mensen jaar in jaar uit in deze ellende leven zonder

enig uitzicht op verandering

ten goede

Ook Morris vermeldt dat Ben Goerion de massamoord in Deir Yassin heeft afgekeurd. Maar geweldadigheden tegen Palestijnse burgers gepleegd door het reguliere Israëlische leger heeft Ben Goerion nooit veroordeeld. In een later artikel (2002) geeft Morris aanvullende details. Het volgende is een door mij uit het Engels vertaald letterlijk citaat: 'Bijna alle bloedbaden volgden hetzelfde patroon: de legereenheid trok een dorp binnen, dreef alle mannen bijeen op het dorpsplein, haalde er vier, of tien, of vijftig van de dienstplichtige leeftijd uit (...), zette hen tegen een muur en schoot hen neer.' Terwijl ik het me indenken wordt het me koud om het hart.

## Lydda

Premier Ben Goerion was direct betrokken bij de gebeurtenissen in Lydda en Ramle. Deze steden telden tezamen 50.000 tot 70.000 inwoners waaronder een 15.000 vluchtelingen die elders al verjaagd waren. Jitschak Rabin, later eerste minister en Nobelprijswinnaar, commandeerde de legereenheid die deze steden veroverde. Het volgende is een (bekor-

stierven onderweg tengevolge van uitputting en dorst.

## Wat is waar?

Is het waar dat de radio vanuit de omliggende Arabische landen aanspoorde te vluchten? Nee, daar zijn geen aanwijzingen voor. Integendeel, radio Damascus riep om: 'Iedere Arabier moet zijn huis en eigendom verdedigen (...). Zij

• Verwachtingsvol houdt men de handen open voor een oplossing van dit conflict (foto Frans Andringa)

